לא תצא לחולין מפני שהוא ספק כי תיבעי לך אליבא דרבנן דתנן חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה אלו הן חרש שוטה וקטן והתורם את שאינו שלו ונכרי שתרם את של ישראל אפילו ברשותו אין תרומתו תרומה מאי לחרש יהיב ליה דקטן אתי לכלל דעת או דילמא לקטן יהיב ליה דחרש אתי לאחלופי בגדול פיקח איכא דאמרי לחרש יהיב ליה איכא דאמרי לקטן יהיב ליה אין שם לא נכרי ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן מאי אמר רבי יצחק עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה מאי עוד אחרת היתה מוליכו פחות פחות מד' אמות אמאי לא רצו חכמים לגלותה משום כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר והכא מאי כבוד אלהים איכא דילמא אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר תניא ר"א אומר בו ביום גדשו סאה ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה תניא משל דר"א למה הדבר דומה לקופה מלאה קישואין ודילועין אדם נותן לתוכה חרדל והיא מחוקת משל דר' יהושע למה הדבר דומה לעריבה מלאה דבש נותן לתוכה רימונים ואגוזים והיא מקיאה אמר מר אין עמו נכרי מניחו על החמור והלא מחמר ורחמנא אמר לא תעשה כל מלאכה א"ר אדא בר אהבה מניחו עליה כשהיא מהלכת והא אי אפשר דלא קיימא להשתין מים ולהטיל גללים ואיכא עקירה והנחה כשהיא מהלכת מניחו עליה כשהיא עומדת נוטלו הימנה אי הכי אפילו חברו נמי אמר רב פפא כל שבגופו חייב חטאת בחברו פטור אבל אסור כל שחברו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה א"ר אדא בר אהבה היתה חבילתו מונחת לו על כתיפו רץ תחתיה עד שמגיע לביתו דוקא רץ אבל קלי קלי לא מאי טעמא כיון דלית ליה היכירא אתי למיעבד עקירה והנחה סוף סוף כי מטא לביתיה אי אפשר דלא קאי פורתא וקמעייל מרשות הרבים לרה"י דזריק ליה כלאחר יד אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה מאי טעמא אמר רבא דאמר קרא לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך דומיא דידיה מה הוא בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה אף בהמתו נמי בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכתיב תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לע"ז מה ע"ז דעביד מעשה בגופיה ה"נ עד דעביד מעשה בגופיה ועוד תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה מכלל דאיכא מידי דאין חייבין על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי ניהו לאו דמחמר לא תחומין ואליבא דר"ע והבערה אליבא דר' יוסי

רב

לא תצא לחולין. והיא תרומה לאסור לזרים ויחזור ויתרום הפקח אחרת: **שהוא ספק.** אי דעת צלולתא היא אי לא ולר' יצחק ודאי לקטן יהיב ליה דלאו בר מצות הוא ולא לחרש דספק חייב במצות הוא: **אליבא דרבנן.** דאמרי לאו דעתא צילותא היא ולענין מצות הרי הוא כקטן: **והתורם את שאינו שלו.** בלא רשות דכתיב (דברים יד) תבואת זרעך וחרש שוטה וקטן דכתיב אשר ידבנו לבו שיש לו לב להתנדב בהש"ס ירושלמי: **אפילו ברשות.** דשליחות מהיכא אתרבי מכן תרימו גם אתם גם לרבות שלוחכם ומה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית: **עוד אחרת היתה.** תקנה לכיס להצילו: **ואמאי לא רצו לגלותה.** להעלים דברי תורה: **כבוד אלהים הסתר דבר.** מותר להסתיר דברי תורה לכבוד שמים: **וכבוד מלכים חקור דבר.** אין להסתיר לכבוד עושר אדם וחשיבותו אלא שב ותחקרהו: **בו ביום גדשו סאה.** ביום שעלו לעליית חנניה בן חזקיה וגזרו י"ח דבר וזו אחת מהן היתה כדאמרינן בפ"ק (לעיל דף יז:) נותן כיסו לנכרי בו ביום גזרו שלא יוליכו פחות פחות מד"א אם יש שם נכרי. אותו יום הרבו סייג לתורה במדה גדושה ויפה מדדו להרבות גדר בישראל: **מחקו סאה.** במדה מחוקה מדדו בו ביום שהרבו לגזור יותר מדאי ואין יכולין לעמוד בגזירתם ומתוך כך עוברין על דברי תורה נמצאת מדתם מחוקה מטפיפתה וטוב היה להם להיות מדתם טפופה ולא תבא לידי מחק מרוב גודשה: **והיא מחוקת.** את החרדל שנופל החרדל בין הקישואין. אף כאן יפה תקנו והוסיפו דבר המתקיים: **והיא מקיאה.** את הדבש שהיה בה ראשון. אף אלו ע"י גזירתם גרמו לעבור דשמא לא יאמין את הנכרי והם לא התירו להוליכו פחות פחות מארבע ואדם אינו מעמיד עצמו על ממונו ואתי לאיתויי ד' אמות: **והלא מחמר.** מנהיג חמור טעונה קרוי מחמר: **ורחמנא אמר לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך.** ולאתויי סתם מלאכה העשויה על ידי שניהם זו היא שהיא טעונה והוא מחמר: **מניחו עליה כשהיא מהלכת.** לאחר שנעקרה ללכת דלאו עקירה היא כדאמר בפ"ק (לעיל דף ג.) גבי הטעינו חברו אוכלין ומשקין וכיון דאדם לא מיחייב בה חטאת כי האי גוונא כאן מותר דהכא נמי מלאכה כתיב והא לאו מלאכה היא: **וקאתי למיעבד עקירה והנחה.** כשחוזרת ונעקרת ללכת אחר הטלת מים או גללים: **נוטלו הימנה.** ולאחר שתחזור ותעקור רגל יניחנו: **אי הכי אפילו על חברו.** יכול לעשות כן כיון דלאו איסורא דאורייתא היא גבי דידיה שרי: **כל שבגופו חייב חטאת.** כי עביד ליה איהו כוליה כגון מעביר ד' אמות ברה"ר אפי' עקרו מן הארץ דרך הליכתו חייב דהא איכא עקירת חפץ בידים ולא בעינן עמידה אלא בטעון ועומד מבעוד יום או כשהטעינו חבירו דלא עקר ליה להאי חפץ אבל הכא הא עקר ליה הלכך כי עביד ליה חבריה הוי ליה שנים שעשאוה (לעיל ג.) ואסור מדרבנן ולא שריוה גבי כיס: **מונחת לו על כתיפו.** מבעו"י וקדש עליו היום: **רץ תחתיה.** וכל כמה דלא עמד לפוש אין כאן עקירה לאיסור: **קלי קלי.** מעט מעט כלומר בנחת: **למיעבד עקירה והנחה.** כלומר דזימנין דקאי ולאו אדעתיה אבל רץ היכרא איכא: **כלאחר יד.** שלא כדרך זריקה כגון מכתיפיו ולאחוריו: **בשוגג.** כמלאכה שהוא עושה לבדו: **אף בהמתו.** אף מלאכה שעושה על ידי בהמתו דהיינו מחמר אחר חמור טעונה: **חדא דכתיב תורה אחת יהיה לכם וגו' עד דעביד מעשה בגופיה.** כדכתיב לעושה בשגגה והכא לא קא עביד מלאכה אלא דבור בעלמא שמנהיג בקול הרי דבשוגג אינו חייב קרבן: **ועוד.** דקאמרת נמי במזיד חייב סקילה קשיא דתנן בסנהדרין (דף נג.) גבי נסקלים המחלל את השבת נסקל אם חללו בדבר שחייבים על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה: **מכלל דאיכא.** חילול דאין חייבין על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה: **ואליבא דר"ע.** דאמר דאורייתא ניהו והוי מחלל ומיהו אין חייבין לא על שגגתו חטאת כו': **אליבא דר' יוסי.** דאמר בפרק כלל גדול (לעיל דף ע.) הבערה ללאו יצאת:

רב

כי תבעי לך אליבא דרבנן. הכא משמע דהלכה כרבנן ובמסכת יבמות פרק חרש (דף קיג.) משמע דהלכה כר"א דקאמר ליה לרב חייא בר אשי (ומר) שמואל כוותיה. מ"ר: **דחרש אתי לאיחלופי בגדול פקח.** תימה א"כ לעיל נמי אמאי קאמר שוטה וקטן לשוטה הא אמרינן אתא לאיחלופי בגדול פקח: **בו ביום** גדשו סאה כו' נותן לתוכה חרדל והיא מחוקת. ה"נ כשגזרו י"ח דבר היתה חסרה גזירה זו של נותן כיסו לנכרי עד שגזרו עליה ומלאו הסאה לגמרי כמו שנתנו חרדל לתוכה: ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה כו' נותן לתוכה אגוזים ורמונים והיא מקיאה. כמו כן קודם שגזרו על נתינת כיס לנכרי היו מותרין להוליכו פחות פחות מד' אמות מתוך כך אתי לאיתויי ד' אמות כעריבה שהיתה מקיאה עד שהסירו האגוזים והרמונים ואחר שהסירו האגוזים והרמונים שוב לא הקיאה יותר כך כשגזרו ליתן כיסו לנכרי אסרו נמי להוליך פחות פחות מד' אמות והשתא ר"א ורבי יהושע שניהם לשבח ולא כפירוש הקונטרס דפירש דרבי יהושע דאמר שלא עשו היטב שהרבו לגזור יותר מדאי דלא משמע הכי בירושלמי בפ"ק דמכילתין דאמר התם אמר ליה ר"א אלו היתה חסרה ומלאה יאות חבית שהיא מלאה אגוזים כל מה שאתה נותן לתוכה שומשמין היא מחזקת א"ל ר' יהושע אלו היתה מליאה ומסרוה יאות חבית שהיא מלאה שמן כל מה שאתה נותן לתוכה מים היא מפזרת השמן. מ"ר: ואדרבה נ"ל שהירו' קשה לו דלא שייך למימר גבי מים כמו שמפר"י גבי נותן לתוכה אגוזים ורמונים: **סוף סוף** כי מטי לביתיה א"א דלא קאי וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד. תימה לשרינן להוליכו פחות פחות מד' אמות תקשי ליה נמי הכי:

ואמרי

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ג סמג עשין קלד טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף ל:

יא ב מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסו סעיף ז:

יב ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ב:

יג ד מיי' פ"כ שם הלכה יג:

יד ה ו מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסו סעיף יא:

טו ז מיי' פ"א שם הלכה א ב:

◆

מוסף רש"י

והתורם את שאינו שלו. ולא נוהו כעל הבית, דשליחות נפקא לן מאתם גם אתם לרבות שלוחכם, הלכך מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם (יבמות קיג.). **ונכרי שתרם.** דבעינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית (שם). **מוליכו פחות פחות מארבע אמות.** ועומד לפוש וליכא עקירה מתחלת ארבע לסוף ארבע (ע"ז ע.). **המחמר.** מחמר לא צריך למימר אלא בבהמה הטעונה מאחר (ע"ז סו.). **המחלל את השבת.** דמחייב ליה תנא בנסקלין, כגון שחיללו במלאכה גמורה, בדבר שחייבין על שגגתו חטאת. כגון דבר שיש בו מעשה ומלאכת מחשבת ולא המתעסק (סנהדרין סו.).

◆

רב נסים גאון

פרק עשרים וארבעה

מי שהחשיך תניא ר' אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה. זה היום הוא היום שנסמך בו ר' אלעזר בן עזריה בישיבה, כמו שאמרו בברכות בפרק תפלת השחר (דף כח) תנא עדיות בו ביום תיקנום, וכל בו ביום דאמרינן ההוא יומא איתמר. וי"ח דבר שגזרו בו ביום, באותו היום נאמרו, אחת מהן מי שהחשיך בדרך הסב מא [לפי מה] שדחו ביציאות השבת (דף יז) ולפיכך אמר בכאן בו ביום גדשו סאה, נתכוונו בדבר זה למה שהוסיפו מן הגזירות שהזכירום. **תחומין ואליבא דר' עקיבא.** עיקר דברי ר' עקיבא במסכת סוטה (פרק כשם דף כז), וכבר פירשנו דבר זה במה שעבר. **הבערה ואליבא דרבי יוסי,** גרסי' לה בפרק כלל גדול (דף ע) הבערה ללאו יצאת דברי רבי יוסי.

◆

רבינו חננאל

[איבעיא להו לרבנן ולא איפשיט בהדיא לאיזה מהן יתן כיסו, כי יש מהן שאומר לחרש יש מהן שאומר לקטן, ואם עשה כאחד מהן עשוי. ואם אין עמו נכרי ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן, א"ר יצחק יש שם דרך להתיר לו להביאו במקום הראוי לשמירה והוא הבאתו פחות פחות מד' אמות, ולא רצו חכמים לגלותה. ואמרי' אמאי לא רצו חכמים לגלותה, ואמרו גזירה דלמא אתו לאתויי ד' אמות ברה"ר. תניא ר' אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה, פי' בו ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בראש גדשו סאה, מידת הסאה ששת קבין והיא מחוקה, הוסיפו רבותינו כמה דברים מדבריהם כגון הגרישה שהיא יתירה על העיקר. והדברים שהוסיפו מהן להיתר ומהן לאיסור והכל להיות העיקר שמור ומוזהר, והוא כגון זה ששנינו נותן כיסו לנכרי התירו לו לתתו לנכרי שלא יביאהו בעצמו ויחלל את השבת, זה וכיוצא בו. ולאיסור, כל גזירות שגזרו מקצת מן (היתר) המותר לעשות גדר לנשאר שהוא אסור מן התורה. ורבי יהושע אומר בו ביום מחקו סאה, פי' העמידו כל דבר על עיקרו לא פתחו ולא הוסיפו, אלא התירו העיקר המותר מן

רבינו חננאל (המשך)

התורה, שאילו באו להוסיף מדבריהן חוששין שמא יפסדו גם דברי תורה שהן העיקר, שיבוא אדם להרהר ולומר כשם שזה אינו מן התורה אלא מדרבנן, גם זולתי זה יש מן המצות האחרות מדרבנן כמותן ובאו לגדור נמצאו פורצים. אמר מר [אין] עמו נכרי מניחו על החמור. ואקשינן עלה והלא מחמר הוא ורחמנא אמר לא תעשה כל מלאכה. ואוקימנא כשהיא מהלכת מניחו עליה, כשהיא עומדת נוטלו הימנה. אי הכי חבירו נמי שרי ולמה חמור ולא אמר חבירו. ופירק רב פפא כל שבגופו חייב חטאת בחבירו פטור אבל אסור, פי' כל מלאכה שהעושה חייב חטאת כגון טעינת משוי ד' אמות ברה"ר, אם יטעין חבירו פטור אבל אסור, ואם יטעין בהמתו מותר לכתחלה ובלבד שלא תהא עקירה והנחה, וזה שאמר רב אדא בר אהבה היתה חבילה מונחת על כתיפו רץ תחתיה עד שמגיע לביתו, מדדייקינן למימריה דווקא רץ, ומפרקינן לטעמיה ש"מ הילכתא כוותיה, והו דליכא מאן דפליג עליה. ופירושא דזריק לה כלאחר יד, לאו שמכניסה ומפרקה אלא מהלך בריצה וכשמגיע לפתחו מחזיר אחוריו כלפי פתח החצר ופניו לחוץ וזורק החבילה מעל כתיפו בחצר דרך הפתח ע"י ריצה בלא עמידה, וזה פירוש דזריק לה כלאחר יד שזורקה שלא כדרך מפרק ומכנס חבילות. אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת, במזיד חייב סקילה. פי' המחמר, המנהיג בהמתו ועליה משוי חייב, ודמי המנהיג בהמה טעונה משאוי כנושא משאוי על כתיפו, מדכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך, הקיש בהמתו לו. והשיב רבא ב' תשובות בדבר, חדא דכתיב תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה, הוקשה כל התורה לע"ז וכו' דעביד מעשה בגופה, ופשוטה היא. ומפורשת נמי בפרק כלל גדול. ועוד תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה, מאי מכלל דאיכא מידי דאין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי ניהו מחמר. ופריק ליה דלמא בתחומין ואליבא דרבי עקיבא דסבר תחומין דאורייתא, ועיקרו בסוטה פרק כשם שהמים בודקין אותו, וחייב לאו כדכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. והבערה אליבא דר' יוסי דתניא הבערה ללאו יצאת דברי ר' יוסי, ר' נתן אומר לחלק יצאת.

מסורת הש"ס

א) תרומות פ"א מ"א יבמות קיג., ב) גיטין נג., ג) [ע"ז ס., ועיין תוספ' עירובין לב: ד"ה רבי שמעון], ד) [תוספתא פ"א], ה) [ע"ז סו.], ו) [צ"ל לכה], ז) [מכות יג: לעיל סט.], ח) סנהדרין סו. ע"ש, ט) בסנהדרין הגי' כרת, י) [לעיל סט. ופ"ג], כ) [שמות כה.], ל) [תרומות פ"א ה"א], מ) [במדבר יח], נ) [ב"מ קא:], ס) פ"א מעשה, ע) סוטה כו:, [צ"ל אחרן],

◆

תורה אור השלם

1 בכבד אלהים הסתר דבר וכבד מלכים חקר דבר:
משלי כה ב

2 ויום השביעי שבת ליי אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך:
שמות כ ט

3 האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יי הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה:
במדבר טו כט-ל

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones